

Polecane poniżej linki do określonych pozycji mają na celu przedstawienie szerszego kontekstu omawianych przez nas zagadnień dotyczących zarówno biblijnych prawd wiary, jak i historii chrześcijaństwa. Takie strony jak: *Teologia dla początkujących*, *Luteranie* czy *Religioznawstwo...* mają charakter poznawczy i edukacyjny. Za ich pośrednictwem nie tylko można zapoznać się bezpośrednio z niektórymi tekstami źródłowymi dotyczącymi historii i doktryny chrześcijańskiej, ale i porównać ich treść ze sobą. Tym bardziej, że ich autorzy reprezentują zupełnie inne środowiska ideowe i z innej też perspektywy wypowiadają się na określone tematy. *Teologia dla początkujących* została zredagowana przez środowisko baptystyczne, zatem przez ludzi odrodzonych duchowo i nurt protestantyzmu tzw. „drugiej reformacji”, zaś autorzy *Luteran* są przedstawicielami środowisk ewangelickich reprezentujących wspólnoty nawiązujące do tzw. „pierwszej reformacji”. *Religioznawstwo...* jest natomiast stroną pozakościelną i ponadwyznaniową, podejmuje zagadnienia religijne z perspektywy laika, osoby niezaangażowanej religijnie, co nie znaczy, że w ogóle obojętnej. Na stronie *Teologia dla początkujących* znajduje się sporo informacji teologicznych i historycznych, dotyczących wspólnot ewangelicznych i baptystycznych w Polsce. Autorzy strony udostępnili historyczne wyznania wiary głównych wyznań protestanckich w Europie. *Luteranie* na swej stronie udostępnili obszernie fragmenty dzieł Marcina Lutra i jego kazania. Trudno wypowiadać się sensownie o reformacji czy protestantyzmie w ogóle bez ich choć pobieżnej znajomości. Jako uzupełnienie do strony *Luteranie* umieściliśmy linki do trzech archiwalnych artykułów z „Myśli Protestanckiej” – kwartalnika już nieistniejącego. Autorzy tych udostępnionych publikacji ukazują istotę protestantyzmu w ogóle, ale też protestantyzmu w Polsce. W artykule *Ewangelicy w życiu narodu polskiego* Krzysztof R. Mazurski przypomina znaczenie i rolę polskich protestantów dla kultury polskiej, a także ich udział w walce o niepodległość naszego kraju. Odnośnik do artykułu *Nurt zielonoświątkowy w Beskidzie Niskim* ma na celu uzupełnienie informacji umieszczonych na naszej stronie w tym temacie.

1. [Biblia](#)
2. [Katechizm Kościoła Katolickiego](#)
3. [Luteranie – pisma M. Lutra](#)
4. [Religioznawstwo, filozofia, definicje, zagadnienia religijne, wspólnoty wyznaniowe](#)
5. Linki do artykułów:
 - [Nurt zielonoświątkowy w Beskidzie Niskim](#)
6. Linki do refleksyjnych utworów muzycznych:

- [Przepowiednia Jana Chrzciciela \(Kaczmarowski\)](#)
 - [Luter \(Kaczmarowski\)](#)
 - [Według Gombrowicza Narodu Obrażanie \(Kaczmarowski\)](#)
 - [Źródło wszelkiego zła \(Kaczmarowski\)](#)
 - [Trzy Siostry Miłość, Wiara, Nadzieja \(Okudźawa\)](#)
 - [Trzy miłości \(Okudźawa\)](#)
 - [Modlitwa \(Okudźawa\)](#)
 - [Modlitwa \(Nalepa\)](#)
 - [Modlitwa III Pozwól Mi \(Dżem\)](#)
 - [Przyjaciel \(Wysocki, wyk. Baka\)](#)
 - [Lucy Phere \(T-Love\)](#)
7. Filmy dotyczące pierwotnego chrześcijaństwa:
- Film z cyklu Rzym bez tajemnic - [Chrześcijaństwo](#) (informacje nt. filmu [\[1\]](#))
 - Film z cyklu Biblia pod lupą - [Pierwsi chrześcijanie](#) (informacje nt. filmu [\[2\]](#))
8. Linki do stron z kazaniem, artykułami i literaturą chrześcijańską [\[3\]](#)
- <http://www.literatura.hg.pl>
 - <http://chlebnieba.pl/>
9. W celu uzmysłowienia naszym czytelnikom obecności na przestrzeni historii i we współczesnym chrześcijaństwie powszechnego Kościoła mistycznego, wyrażającego się w artykułowaniu biblijnych prawd wiary, jak i niezmiennosc i trwałość właściwego, nieuwarunkowanego wyznaniowo odczytywania podstawowych prawd wiary zawartych w Biblii, zachęcamy do zapoznania się ze świadectwem i wykładem byłego jezuita Fabiana Błaszkiwicza. Zapewne wszyscy, w tej wielości wyznaniowej, zanim dojdziemy do pełnego poznania w poszukiwaniu biblijnej prawdy wiary, wielu uchybień się dopuszczamy ([Jak. 3:2](#)). Jednak takie świadectwa uzmysławiają nam i wszystkim ludziom dobrej woli, że nie tylko do nas samych słowo doszło i nie tylko od nas wychodzi ([1Kor. 14:36](#)), jak i to, że nie ma innej ewangelii, są tylko ludzie, którzy ją przekręcają ([Gal. 1:6-9](#)):
- Fabian Błaszkiwicz: [Mój powrót do Dziejów Apostolskich](#)
 - Fabian Błaszkiwicz: [Jak Spotkać Boga Przez Czytanie Biblii?](#)
10. Link do zbiorów Śląskiej Biblioteki Cyfrowej, gdzie można zapoznać się z wieloma historycznymi numerami czasopisma [Chrześcijanin](#).
11. W związku z wieloma nieodpowiedzialnymi i niekiedy też zupełnie niebiblijnymi w swej treści poglądami w temacie małżeństwa i rozvodu wśród ewangeliczno-

zielonoświątkowych chrześcijan, jak i w celu przedstawienia szerszego kontekstu nauczania na ten temat (poruszany również przez nas na tej stronie), postanowiliśmy udostępnić zainteresowanym i poszukującym biblijnie uzasadnionej odpowiedzi linki do nauczania w tej kwestii. Pierwszy z nich, wykład Pastora Michała Hydzika, wydaje się reprezentatywny dla największej denominacji zielonoświątkowej w Polsce; drugi jest reprezentatywny dla niektórych wspólnot ewangelicznych mających bardziej biblijnie i merytorycznie uzasadnione podejście do zagadnienia niż różnego rodzaju nieodpowiedzialne grupy chrześcijańskich fundamentalistów. Przy tym oba wykłady nie budzą większych naszych zastrzeżeń we wszystkich tych miejscach, gdzie wykładowcy powołują się na teksty biblijne, niemniej jednak siłą rzeczy są pewne w nich niedomówienia mające cechy wyznaniowej tradycji i utartych przekonań, będących nie tyle wynikiem egzegezy biblijnych tekstów, co historycznych uwarunkowań, niekoniecznie biblijnie zasadnych. Dostrzec je można szczególnie w wykładzie Pastora Hydzika, w którym, w odróżnieniu od tego drugiego wykładu, jest sporo nadużyć merytorycznych dotyczących samej istoty małżeństwa, będącego przede wszystkim umową społeczno-prawną, bo też w biblii nigdzie nie znajdujemy czegoś takiego jak ślub kościelny, nigdzie nie ma instrukcji, jak powinno się zawierać taki ślub przed zbożem, może poza sugestią, że tak jak wszystko inne, podobnie i zawarcie umowy małżeńskiej pomiędzy mężczyzną i kobietą powinno zostać poświęcone przez modlitwę i Słowo Boże ([1Tym. 4:1-6](#)). Innymi słowy, pierwotny Kościół, jak wynika z tekstów nowotestamentowych i nauczania apostołskiego, traktował małżeństwo jako umowę społeczno-prawną zawartą między dwojgiem ludzi przez nich samych w obecności świadków bądź pomiędzy ich rodzicami, tj. prawnymi opiekunami, w myśl założeń prawa Mojżesza lub prawa zwyczajowego obowiązującego określoną wspólnotę pogan, tj. nie Żydów. Paweł uznawał związki małżeńskie zawarte oficjalnie i zgodnie z prawem zwyczajowym określonej wspólnoty bądź prawem rzymskim, tj. poza kościołem, na co wskazuje jego nauczanie odnośnie do małżeństw mieszanych ([1Kor. 7:12-16](#)). Przy tym Pastor Michał Hydzik stosuje swoistą klauzulę sumienia dla pastorów, z którą nie może się zgodzić żadna poważnie podchodząca do biblijnego nauczania wspólnota wyznaniowa ani też duszpasterz; albo się jest sługą należycie wykładającym Słowo Boże, albo głosicielem swoich przekonań, które na skutek słabości w wierze mogą być niekoniecznie zgodne z prawdą i nauczaniem apostołskim ([por. Rzym. 14:2-6, 14, 1Kor. 8:7-8](#)). Innymi słowy, ludzi na pewnym poziomie duchowym i pełniących służbę duszpasterską nie obowiązują przekonania, a Pismo. Mimo jednak tych niedomówień,

oba wykłady mogą pomóc lepiej zrozumieć zagadnienie.

- [Małżeństwo, rozwód, powtórne małżeństwa](#) – wykład Pastora Michała Hydzika
- [Rozwód i powtórne małżeństwo](#)

Przy tym podając linki do określonych pozycji publicystycznych i do refleksyjnych utworów muzycznych, chcemy uzmysłwić naszym czytelnikom, iż niektóre fakty dotyczące historii chrześcijaństwa lub fundamentalne prawdy etyki biblijnej mają charakter uniwersalny i ponadwyznaniowy. Niezależnie zatem od tego, kto się do nich odwołuje, są one wyrażane w sposób merytorycznie uzasadniony zarówno w przekazie artystycznym, jak i publicystycznym. Innymi słowy, są one częścią naszej kultury. Wielu publicystów i artystów, chcąc zasygnalizować zauważone przez siebie nadużycia lub opisać otaczającą ich i nas rzeczywistość, odwołuje się do tych historycznych faktów i biblijnych treści, nie tylko moralnych, ale i teologicznych. Mówiąc inaczej, dla uważnego obserwatora i poszukiwacza prawda jest dostępna, bo „mądrość woła głośno na ulicy, na placach podnosi swój głos, woła na rogu ulic pełnych wrzawy, wygłasza swoje mowy w bramach miasta” [[Przyp. 1:20-22](#)].

Bo o czym tak naprawdę są słowa z utworu Jacka Kaczmarskiego *Przepowiednia Jana Chrzciciela*, napisanego do obrazu Pietera Bruegla, jeśli nie wołaniem mądrości w kontekście biblijnej przypowieści dotyczącej czworakiej roli, i o tym właśnie, jak to my reagujemy na przesłanie proroków Nowego Testamentu?

Tłoczą się jak najbliżej siebie,
 Żeby wysłuchać przepowiedni.
 Ludzie zwykli, nieświęci.
 Tajemnicza przyczyna.
 Prorok i dysydenci.
 niesprawdzalna nowina.
 Gęby, choć niby zasłuchane,
 Nie wszystkie patrzą w mówcy stronę;
 Jedne – z nadzieją na odmianę,
 Inne – odmianą zatrwożone.
 Ważne prorocтва snadź tworzywo
 W każdym odkłada się inaczej:
 Ten satysfakcję czuje mściwą,
 Ów już nad biegiem świata płacze.
 (...)

Bezbronne ludzkie tajemnice,
 Dalekonośna woń fermentu:
 Szeptem szpiegowi donosiciel
 Zdradza tożsamość dysydentów.
 Szare habity wśród opończy
 Zdają się słuchać nader bacznie:
 Bo pewne jest, że coś się kończy,
 Ale ważniejsze - co się zacznie?
 (...)

Wielce przejęte są niewiasty,
 Niewiasty lubią zgromadzenia:
 Mówca ma postać, zarost zacny
 I głos nawykły do wieszczczenia.
 Pielgrzymi wierzą mu zdrożeni,
 Gnuśni słuchają go mężowie.
 Odmieni coś, czy nie odmieni -
 Od razu widać, że to Człowiek!

Natomiast utwór Jacka Kaczmarskiego zatytułowany *Luter* - czy nie oddaje w swej treści zarówno historycznych przyczyn i istoty reformacji, jej potrzeby, i samych treści biblijnych prawd wiary?

W zamku Warburg, na stromym urwisku
 (Te niemieckie przepaście i szczyty)
 Wbrew mej woli, a gwoli ucisku
 Wyniesiony pod boskie błękity
 Pismo Święte z wszechwładnej łaciny
 Na swój własny język przekładam:
 Ożywają po wiekach, dawne cuda i czyny,
 Matką Ewa znów, Ojcem znów - Adam.
 Bliźnim jest mi tragiczny Abraham
 Gdy poświęcić ma syna w ofierze;
 Widzę ogień na Sodomy dachach,
 Gdzie zwęglają się grzeszni w niewierze.
 Bezmiar winy i kary surowość
 Brzmia prawdziwie w mym szorstkim języku.

Na początku jest słowo,
I okrutnie brzmi słowo,
Ale spójrz wokół siebie, krytyku!
Grzechy Rzym za gotówkę odpuszcza,
Lecz w wojennej się nurza rozkoszy.
Papież w zbroi, w ubóstwie tkwi tłuszczą,
Z której groszy katedry się wznosi.
W nawach katedr transakcje wszeteczne,
Ksiądz spowiednik rozgrzesza za bilon.
Tak jest, było i będzie, Zło i dobro jest wieczne,
Lecz nie może być wieczny Babilon.
Z tym więc walczę ja, mnich Augustianin,
Moralności teolog – to przytyk,
Bo w stolicy wołają – poganin!
Reformator, heretyk, polityk!
Tak, papieską ja bullę spaliłem,
Lecz szukajcie miast, które on spalił!
Ja na wrotach kościelnych tezy swoje przybiłem,
On mnie wyklął, a mnisi śpiewali.
Słowa palą, więc pali się słowa:
Nikt o treści popiołów nie pyta.
Ale moja ze Stwórcą rozmowa
Jak Syn Jego – do drzewa przybita!
Niech się gorszy prałacia elita,
Niech się w mękach świat tworzy od nowa!
Lecz niech czyta, kto umie,
niech nauczy się czytać!
Niech powraca – do Słowa!

Podobnie jest z pozostałymi utworami Jacka Kaczmarskiego zatytułowanymi *Według Gombrowicza narodu obrażanie* i *Źródło wszelkiego zła*. Ich treść w bardzo zwięzły i precyzyjny sposób oddaje istotę naszej mentalności religijnej i narodowej ukształtowanej w procesie historii czy też nasze rozmaite fobie i urojenia wobec winnych rzekomo wszelkiego zła. Natomiast utwór *Lucy Phere* – czy nie jest swoistym uniwersalnym obrazem kuszenia Chrystusa na puszczy przez złego ducha, któremu

ulegamy? A treść utworu Okudźawy *Trzy miłości*, nie jest głosem mądrości wzywającej nas do pełnej odpowiedzialności za to, co dzieje się wokół nas i z nami? Pozostałe mówią już same za siebie.

[1] *Starożytny Rzym - Chrześcijaństwo*. Autorzy niniejszej prezentacji za pośrednictwem komentowanych przez historyków krótkich, sfabularyzowanych obrazów oraz scen o charakterze rekonstrukcyjnym i dokumentalnym starają się w przystępny, choć uproszczony sposób, przedstawić początki i rozwój chrześcijaństwa w kontekście historii starożytnego Rzymu. By zrozumieć i odebrać w pełni przekaz ideowy i historyczny tego filmu, należy wsłuchać się w komentarz do kolejnych scen i zwrócić jednocześnie uwagę na zrekonstruowany do nich obraz. Ważne są w nim zachowania, gesty zarówno dotyczące religii rzymskiej, jak i chrześcijańskiej. Jak już wspomnieliśmy, film zawiera sporo uproszczeń, by nie powiedzieć, że nieścisłości. Niemniej jednak, dla osób mających trudność z przyswajaniem tekstu pisanego w tym temacie i zatem z wyobrażeniem sobie form pobożności, liturgii i idei pierwotnych chrześcijan, może być bardzo pomocny w uzmysłowieniu sobie ewolucji od prostych form nabożeństw, pobożności i zasad ustrojowych do zhierarchizowanego, zinstytucjonalizowanego i sformalizowanego już kultu w obrzędach liturgicznych chrześcijaństwa w czasach Konstantyna, a w konsekwencji i nam współczesnych.

[2] *Biblia pod lupą - Pierwsi chrześcijanie*. Film, podobnie jak ten polecany przez nas z cyklu *Starożytny Rzym* pt. *Chrześcijaństwo*, jest ilustrowanym zapisem historii chrześcijaństwa za pośrednictwem komentowanych przez historyków sfabularyzowanych scen o charakterze rekonstrukcyjnym i dokumentalnym. Jak już wspomnieliśmy w odniesieniu do poprzedniego filmu, również i ten zawiera sporo uproszczeń i nieścisłości, jest jednak w swej treści i obrazie istotnym uzupełnieniem do tamtego. Ukazuje znacznie więcej informacji i zagadnień dotyczących doktryny i liturgii pierwotnego Kościoła, skupia się raczej na wewnątrzkościelnych problemach ideowych i społecznych, ukazuje też związek między rodzącą się w środowisku chrześcijan sztuką plastyczną a religiami dominującymi w imperium rzymskim, co pozwala zrozumieć zachodzące w świadomości uczniów apostoelskich przemiany ideowe i ukształtowanie się na gruzach starożytnego imperium, jak pierwotnych wartości pierwszych chrześcijan, tego co dziś nazywamy „cywilizacją chrześcijańską”, (a nie chrześcijaństwem w swej istocie). Przy tym autorzy filmu *Biblia pod lupą - Pierwsi chrześcijanie*, w odróżnieniu od autorów filmu *Starożytny Rzym - Chrześcijaństwo*, w opisie rozmaitych zjawisk

zachodzących w łonie chrześcijaństwa odwołują się w merytorycznie uzasadniony sposób do tekstów biblijnych. Uważny obserwator i słuchacz może przybliżyć sobie, jak w okresie działalności św. Pawła przebiegały nabożeństwa uczniów Chrystusa, jaki miały one charakter, jak się podczas nich modlono i zachowywano, jaki był system organizacyjny tych pierwszych gmin wyznawców Chrystusa i z jakimi też trudnościami teologicznymi oraz społecznymi w łonie samego Kościoła musieli się zmagać ci, którzy krzewili prawdy wiary zapisane w ewangeljach. Innymi słowy, oba filmy dobrze się uzupełniają i są bardzo pomocne w zrozumieniu tych wszystkich ludzi, którzy na przestrzeni całej historii chrześcijaństwa i rozmaitych jego form kościelnych, chcieli powrócić do pierwotnych idei nauczania Chrystusa i Jego apostołów.

[3] Udostępniamy w tym punkcie linki do kazań, artykułów i literatury chrześcijańskiej podejmującej rozmaite zagadnienia dotyczące problemów życia chrześcijańskiego oraz doktryny, etyki i eschatologii współczesnego chrześcijaństwa, których autorami są bardziej lub mniej znani przedstawiciele środowisk ewangelicznych bądź zielonoświątkowych. Celem naszym jest umożliwienie naszym czytelnikom jak najszerszego dostępu do informacji i nauczania prawd wiary przez inne wspólnoty, w myśl wyznawanej przez nas zasady, że „owce głos pasterza znają, za obcym nie pójdą” [Jan 10:4-5], jak i tej, że Kościół nie może narzucać wyboru, a jedynie pomóc dążyć do prawdy – człowiek w sprawach o charakterze ostatecznym, czyli w sprawach zbawienia, odpowiada sam za siebie [Mat. 16:24].